

Тригуб Олена Леонідівна — викладач кафедри дизайну Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», аспірант Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

E-mail: e.tryhub82@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ ДО САМООСВІТИ

***Анотація.** У статті розкриті особливості авторської методики педагогічного експерименту реалізації міждисциплінарного підходу в процесі формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти. Доведено, що ефективність такої реалізації забезпечується в умовах університету міждисциплінарним синтезом професійно зорієнтованих знань, здійсненням коучинг-стратегії, використанням креативно-ціннісних технологій в підготовці майбутніх дизайнерів одягу (творче проєктування, конкурсна технологія, портфоліо, театральна комунікація, сценічний перформанс, середовищні акції).*

***Ключові слова:** дизайнерська освіта; дизайнер одягу; самоосвіта; міждисциплінарний підхід.*

Tryhub Olena — lecturer of the Design Department of Separate Subdivision “Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts”, PhD student of Mykhailo Boichuk Design, Arts and Crafts Kyiv State Academy

E-mail: e.tryhub82@gmail.com

IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARY APPROACH IN THE PROCESS OF FORMING WILLINGNESS TO SELF-EDUCATION OF FUTURE FASHION DESIGNERS

Summary. The article discusses the features of the author's methodology of pedagogical experiment of interdisciplinary approach in the process of forming the willingness to self-education of future fashion designers. It is proved that the effectiveness of such implementation is ensured in the university by interdisciplinary synthesis of professionally oriented knowledge, implementation of coaching strategy, use of creative and valuable technologies in training future fashion designers (creative design, competition technology, portfolio, theatrical communication, stage performance).

Keywords: design education; fashion designers; self-education; interdisciplinary approach.

Постановка проблеми, її актуальність. Звернення до проблеми формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу зумовлено зміною освітніх пріоритетів: значущим стає не набуття готового знання, а власна ініціатива студентів у відкритті знання, зміст якого все більше набуває міждисциплінарного характеру. У цьому контексті глибокого аналізу потребує змістовно-методичне забезпечення процесу самоосвіти майбутніх дизайнерів одягу, розробки процесуального аспекту реалізації міждисциплінарного підходу як засобу самоосвіти студентів-дизайнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження та експерименти з опорою на міждисциплінарність здійснювались наступними науковцями: Н. Дячок [2], Т. Коваль [5], А. Колот [6], В. Круглик [7]. Серед вчених, які досліджували особливості фахової діяльності, професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу, назовемо наступних: І. Єременко [3], І. Продан [9], Л. Саприкіна [11]. Питання самоактуалізації, самореалізації й

самовдосконалення вивчали наступні дослідники: В. Гриньова [1], О. Пикулик [8], Л. Рибалко [10], І. Шиманович [12]. Проте проблема формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу й до сьогодні залишається невирішеною в теоретичному й методичному аспектах.

Метою статті є дослідження, обґрунтування та експериментальне підтвердження доцільності реалізації міждисциплінарного підходу в процесі формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти.

Методи дослідження. Однією з баз педагогічного експерименту щодо реалізації міждисциплінарного підходу в процесі формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти було обрано Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв». Експеримент проводився за авторською методикою, що передбачала такі особливості:

1) спрямованість освітнього процесу не лише на формування готовності до самоосвіти під час навчання, а й в подальшій життєдіяльності;

2) формування змісту обраних для експериментального дослідження дисциплін на основі внутрішньодисциплінарних і міждисциплінарних зв'язків;

3) формування мотивації майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти шляхом залучення до цілей, змісту і процесу освоєння дисциплін, цінностей майбутньої професії у сфері дизайну;

4) сприяння отриманню студентами досвіду у сфері вирішення інтегрованих дизайнерських завдань на основі внутрішньодисциплінарних та міждисциплінарних зв'язків, їх синтез і практичне застосування в типових і нетипових ситуаціях під час аудиторної та позааудиторної діяльності.

У межах вивчення дисциплін «Дизайн-проектування», «Дизайн матеріалів та аксесуарів», «Комп'ютерні технології в дизайні», «Брендинг fashion-бізнесу» організація освітнього процесу студентів здійснювалася з виокремленням ключових питань, з якими студенти можуть зіткнутися у професійній діяльності, та навколо яких згруповано весь програмний зміст із зазначених

дисциплін. Це дало можливість системно підходити до організації всієї навчальної діяльності студентів у процесі навчання.

Результати дослідження. Процес міждисциплінарного синтезу професійно зорієнтованих знань на основі актуалізації самоосвітньої діяльності майбутніх дизайнерів одягу опирався на дисципліну «Дизайн-проектування». Творчі проекти та вправи, які використовувалися в освітньому процесі зі студентами, давали змогу майбутнім дизайнерам одягу вільно володіти прийомами композиційного формування площини аркуша і розвивати здатність множинних графічних імпровізацій на задані теми. До того ж, навчали самостійно орієнтуватися в існуючих графічних техніках, поняттях, стилях і застосовувати їх в подальшій роботі над проектуванням дизайн-об'єкта.

В освітній процес розроблений і впроваджений «Альбом модних тенденцій» для дизайнерів костюма, який використовувався і поповнювався на кожному етапі професійного навчання (у подальшому — на основі міждисциплінарної інтеграції з дисциплін «Формотворення», «Аналітика світових трендів», «Конфекціювання в дизайні одягу» тощо). Мета зазначеного проекту полягала в необхідності підготовки огляду сучасних тенденцій, а також у розгляді всієї отриманої інформації з метою розробки на цій базі творчих проєктів, які будуть відрізнятися від інших стилем виконання творів від майбутнього дизайнера, а також його поглядом на світ і відповідати загальному духу часу. Це забезпечувало відмінну від звичної логіку освітнього процесу: не від теорії — до практики, а від формування нового досвіду — до його теоретичного осмислення.

Ще одним з ефективних способів підвищення інтересу, мотивації з метою формування готовності до самоосвіти на засадах міждисциплінарної інтеграції в ЗВО та майбутній професійній діяльності загалом була технологія «*майстер-клас*» і «*творча майстерня*». Основними завданнями майстер-класу було створення умов для професійного спілкування, самореалізації та стимулювання з метою зростання творчого потенціалу майбутніх фахівців; підвищення професійної майстерності і кваліфікації учасників; поширення передового

професійного досвіду. Майстер-клас як особлива форма набуття практичних навичок використовувалася у проведенні аудиторних занять та в позааудиторній роботі. Так, наприклад, у межах дисципліни «Дизайн матеріалів та аксесуарів» (II курс) проводилися заняття з декоративно-прикладного мистецтва для майбутніх дизайнерів у формі майстер-класів. Цикл занять відкривався майстер-класом, проведеним викладачем, на тему «Особливості трактування української етнічної тематики при створенні сучасних текстильних одягових прикрас»[4].

На основі художньо-образних інтерпретацій українських автентичних джерел та шляхом переосмислення українського «традиційного» в умовах сьогодення майбутні дизайнери одягу створювали авторські текстильні прикраси. Під час проєктування текстильних прикрас студенти також використовували наявні міждисциплінарні знання з дисциплін «Українська етнографія» та «Історія мистецтв». У подальшому засвоєні міждисциплінарні знання та інтегровані вміння і навички використовували під час вивчення дисципліни «Етнічна символіка» (III курс).

На лабораторних заняттях за темою «Науково-дослідний та художній аналіз джерела творчості» (дисципліна «Дизайн-проєктування») студенти займалися реконструкцією і трансформацією народного та історичного костюмів: вивчали особливості крою, властивості і волокнистий склад рекомендованих тканин, колірне рішення костюма, варіанти декоративного оздоблення, продумували доповнення та аксесуари до костюму.

Таке ситуаційне моделювання давало змогу активізувати різні чинники: інтегровані теоретичні знання з дисципліни, практичний досвід студентів, їх здатність самостійно формувати творчі думки, ідеї, пропозиції, вміння вислухати альтернативну позицію й аргументовано висловити власну. За допомогою ситуаційного навчання студенти мали можливість виявити й удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, застосовувати на практиці міждисциплінарний теоретичний матеріал. Використання ситуаційного навчання у формуванні готовності майбутніх

дизайнерів одягу на засадах міждисциплінарного підходу уможливило вирішення таких завдань: технологізація й оптимізація освітнього процесу зі студентами, методологічне насичення і застосування в навчанні різних типів і форм, що сприяють формуванню інтересу і позитивної мотивації студента до самоосвіти та самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Оскільки майстер-класи проводилися регулярно з постійними учасниками (майбутніми дизайнерами одягу), то ця форма переростала *утворчу майстерню*. В її межах організовувався розвиваючий творчий простір, який давав змогу учасникам у процесі групового пошуку досягати формування готовності до самоосвіти, осмислення цінностей, важливих для їх подальшого професійного та особистого життя. Майстерня як технологія реалізовувалася за правилами інтерактивної взаємодії на основі наявності інноваційного міждисциплінарного знання, імпровізації, поєднання умовного і реального планів дій, освоєння алгоритмічних «кроків» і блоків структур згідно з різноманітними техніками і прийомами. Ухвалення готових зразків, як правило, не заохочувалося, а для того, щоб щось демонструвати перед аудиторією, студентам необхідно було здійснити самопідготовку, виконати спеціальні завдання, спланувати майбутню презентацію.

Фундаментом для вирішення дизайнерських завдань у межах творчої майстерні була інтеграція новітніх технологій і технічних можливостей науки (якої) з психологією і педагогікою. У таких умовах формувалося професійне дизайн-мислення майбутніх дизайнерів одягу, тобто здатність до креативності, образного, художньо-творчого мислення, системності, інноваційності, що є сферою *психологічної науки*, спільно з творчим пошуком методів і принципів дизайн-проектування, що відноситься до педагогіки, на основі знань матеріалознавства, техніки і технології під час створення творчого проєкту. Розглянуті аспекти підкреслювали наявність міждисциплінарних основ у справі формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти. Відзначимо, що у вирішенні творчого проєктного завдання на основі прихованої композиційної логіки, художньо-творчого мислення та виявлення

індивідуальної картини світу як засобу художньої організації простору дизайн-об'єкта студенти працювали з різними джерелами пошуку інформації й аналогових рядів, що забезпечувало міждисциплінарність їхньої самоосвіти.

Для того, щоб студенти могли найповніше осмислити проблему самоосвіти протягом всієї життєдіяльності, рівень власної активності в самоосвітньому процесі на міждисциплінарній основі, використовувалися наступні *методи інтерактивного навчання*:

- дискусійні: діалог, групова дискусія, розбір ситуацій з практики;
- ігрові: дидактичні та творчі ігри, зокрема, ділові (управлінські) ігри, рольові ігри, організаційно-діяльнісні ігри;
- тренінгові форми проведення занять (комунікативні тренінги), які охоплюють дискусійні та ігрові методи навчання.

Використання інтерактивних технологій базувалося на здійсненні спільного вирішення проблемних ситуацій, моделювання ситуацій, схожих з практичними; оцінки дій; створення середовища, максимально наближеного до професійного. У процесі ділових/рольових ігор формувалися здатність студентів до самостійних дій, готовність до групової взаємодії.

З метою набуття студентами міждисциплінарних професійних знань і умінь широко впроваджувалася технологія *проблемного навчання* як ефективний засіб від одноманітності, що сприяв особистісному розвитку майбутніх дизайнерів одягу, усвідомленню себе як частини групи, розширенню інтегрованих конструкторських знань, просторового мислення та уяви, формуванню графічних умінь. Наприклад, у межах дисципліни «Дизайн-проектування» студентам пропонувалося здійснити проектування моделі одягу для конкретного споживача, що передбачав розробку креслення конструкції на фігуру з індивідуальними особливостями статури і конкретними вимогами з боку споживача до майбутнього виробу. Завдання такого роду стимулювали самоосвітню діяльність майбутніх дизайнерів одягу, оскільки це була реальна можливість використовувати інтегровані знання, отримані під час вивчення інших дисциплін. Далі студенти обговорювали творчі роботи, формуючи

колективну думку щодо якості результату, спонукаючи один одного до аргументованого опонування та формування власного простору концептуальної мислетворчості. У цій ситуації майбутні дизайнери одягу усвідомлювали рівень відповідальності за авторську ідею. Загалом, моделювання простору для концептуальної мислетворчості і визначення її кордонів можливі лише під час самостійної роботи: коли студенти самотужки збирали, аналізували та систематизували необхідний матеріал для подальшого проектування. В таких умовах студенти починали усвідомлювати себе одиницею культурного поля і процес формування авторської ідеї ставав спрямованим. Водночас міра сформованості індивідуального стилю проєктної діяльності, а також прагнення до самоосвіти, самовираження і самореалізації виявлялися в здатності майбутніх дизайнерів одягу виробити власний творчий почерк, в умінні працювати в різних стилях, у вияві креативності при вирішенні завдань на всіх етапах проєктування — від процедури проблематизації до поширення результатів і продуктів проєктної діяльності, за умов емоційного збагачення власного життя.

Не менш значущими у формуванні готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу було впровадження креативно-ціннісних технологій: творчого проєктування, конкурсної технології, портфоліо особистих досягнень, сценічного перформансу, середовищних акцій, експозиційних технологій. Запропоновані креативно-ціннісні технології розглядаємо як технології, засновані на креативно-ціннісному механізмі, що передбачає розвиток творчих здібностей студентів на основі їх ціннісного ставлення до навчання, самоосвітньої діяльності та інтегрованого вивчення спеціальних дисциплін.

В якості ключового й ефективного методу в процесі формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу обрано інноваційний метод портфоліо. Застосування методу портфоліо давало можливість кожному студенту, інтегруючи міждисциплінарні знання, індивідуально розробити і виготовити

предмет дизайну — одяг. Створюючи власне авторське портфоліо з використанням сучасних комп'ютерних технологій, навчитися методично грамотно представляти в процесі майбутньої професійної діяльності аналогічні портфоліо, що, водночас, забезпечує самоосвіту протягом всього життя. Таким чином, технології з проєктного навчання містять у собі величезний навчально-виховний потенціал, оскільки в них:

1) самостійно розробляється і виготовляється виріб (послуга), виконаний, починаючи від ідеї — до її втілення, що володіє суб'єктивною або об'єктивною новизною;

2) забезпечується творче самовираження, розвиток креативних здібностей і якостей особистості, ініціативність майбутніх дизайнерів одягу в сфері дизайну, наявні оптимальні умови для інтелектуального, психофізичного розвитку, формування світогляду та самостійності.

Таким чином, використання методу портфоліо у формуванні готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу давав змогу об'єктивно оцінювати рівень володіння вміннями і навичками в сфері дизайну одягу, позитивну мотивацію самоосвіти та інтерес до дизайн-технологічної діяльності. А також цей метод заохочує майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти та дозволяє демонструвати динаміку їх саморозвитку. Використання портфоліо сприяло розвитку у студентів навичок методичної роботи з різними видами інтегрованої навчальної та професійної інформації, систематизації професійних знань, навичок, формування професійної рефлексії.

Велике значення у формуванні готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти відігравав досвід підготовки, організації та подальшої участі у творчих заходах: конкурсах молодих дизайнерів, конкурсах професійної майстерності, фестивалях моди, виставках і демонстраціях творчих робіт. По суті, це активні форми професійного навчання, що давали змогу здійснювати занурення студентів у професійне середовище, залучення їх у процес творчої виробничо-технологічної та дизайнерської діяльності, що, водночас, спонукало

їх знаходити способи для самореалізації і сприяло розвитку умінь з метою самовизначення в оточуючому світі та самовдосконалення .

Успішність конкурсної діяльності залежала від здатності студентів самостійно розробляти проєктну ідею, засновану на концептуальному творчому підході з метою вирішення дизайнерського завдання, пошуку перспективної тенденції, що випереджає поточну модну реальність. Подання власної колекції на конкурсі було квінтесенцією всього курсу навчання, застосування його результатів у процесі створення кінцевого продукту дизайну.

Підготовка студентів до участі в конкурсі вимагала комплексного міждисциплінарного підходу, інтеграції знань різних наукових сфер (основи проєктування, історія дизайну, конструювання та моделювання костюма, історія костюма і крою, матеріалознавство, технологія виготовлення костюма, економіка, режисура і сценування тощо), що сприяє активному професійно-особистісному розвитку майбутніх дизайнерів, їх готовності до самоосвіти не лише під час навчання, а й впродовж майбутньої професійної діяльності.

Такого роду проєктне навчання було ціннісно зорієнтованим, розвивальним процесом, що базувався на послідовному виконанні комплексу творчих завдань з метою засвоєння бази теоретичних і практичних знань, умінь і ціннісних відносин. Це своєрідна цілісна дидактична система, яка залежить від творчого засвоєння знань у процесі роботи над заданою темою. Використання креативно-ціннісних технологій давало змогу збагатити міждисциплінарні зв'язки та сприяло природній інтеграції спеціальних дисциплін. Важливо зауважити, що креативно-ціннісні технології створювали умови для взаємодії, взаємодоповнення всіх дисциплін, одночасно забезпечували можливість самостійного досконалого виконання проєктів з профілюючих курсів на високому професійному рівні. У кінцевому підсумку зазначені технології впливали на позитивне динамічне формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти.

Ще однією з найперспективніших стратегій дизайн-самоосвіти, що відповідає вимогам сучасної дизайнерської практики і сприяє формуванню

готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти була опора на *коучинг-стратегії ефективної взаємодії між викладачем і студентами*. Коучинг стратегії передбачає пріоритет особистісної активності й індивідуального креативного мислення. У межах дослідження використання коучинг-стратегій спрямовувалося на реалізацію аксіологічного потенціалу студентів. Коучинг-стратегії, активізуючи ресурси здатності майбутніх дизайнерів одягу для вирішення творчих завдань були потужним інструментом у сфері формування готовності до самоосвіти. У студента з'являлася можливість розглянути проєктну ситуацію з усіх аспектів, оцінити її загалом, згенерувати кілька різних способів для її вирішення, проаналізувати їх і прийняти оптимальне рішення, скласти план дій, навчитися контролювати себе, продуктивно взаємодіяти з викладачем і з усім дизайнерським середовищем. Основна увага студентів зосереджувалася на реальній ситуації і на тому, які самостійні дії необхідно зробити для досягнення бажаного професійного результату.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отримані результати свідчать, що формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу буде ефективним, якщо в умовах навчального закладу забезпечується міждисциплінарний синтез професійно зорієнтованих знань; здійснюються коучинг-стратегії як умова ефективної взаємодії викладача та студента (майстер-клас, творчі майстерні); використовуються креативно-ціннісні технології у процесі підготовки майбутніх дизайнерів одягу (творче проєктування, конкурсна технологія, портфоліо, театральна комунікація, сценічний перформанс, середовищні акції).

Література

1. Гриньова В. М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія*. Вип. 45, 2014. С. 74 — 84.

2. Дячок Н. В. Міждисциплінарність як пріоритетний вектор професійної педагогіки. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* № 27, 2017. С. 91-94.
3. Єременко І. І. Активізація креативного мислення студентів–дизайнерів одягу. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура.* № 1.2009. С. 46—55.
4. Жидких О., Тригуб О. Особливості трактування української етнічної тематики при створенні сучасних текстильних одягових прикрас. *Народознавчі зошити. Часопис Інституту народознавства НАН України.* Львів, 2018. № 4 (142). С. 983—988.
5. Коваль Т. І. Міждисциплінарний контекст педагогічної підготовки магістра — майбутнього вчителя-філолога в умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* № 27. 2017. С. 31—35.
6. Колот А. М. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності. *Соціальна економіка.* № 1-2. 2014. С. 76-83.
7. Круглик В. С. Міждисциплінарний підхід у професійній підготовці майбутніх програмістів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* № 27. 2017. С. 46-51.
8. Пикулик О. В. Педагогическое сопровождение саморазвития обучающихся в условиях сетевого взаимодействия: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Саратов, 2013. 24 с.
9. Продан І. В. Формування професійної культури майбутніх дизайнерів одягу в процесі самостійної роботи у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2013. 20 с.
10. Рибалко Л. С. Теоретичні та прикладні аспекти педагогічної акмеології у вищій школі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2017. Вип. 142. С. 156-158.

11. Саприкіна Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів одягу у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кременчук, 2016. 22 с.
12. Шиманович І. В. Формування у майбутніх учителів потреби в професійному самовихованні: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 20 с.